

DARBA AIZSARDZĪBAS ZIŅAS

www.osha.lv

www.vdi.gov.lv

Valsts darba inspekcija

2008.gada novembris

20.izdevums

Notiek izstāde “Drošam darbam 2008”

Dace Dambe,

“BT 1” sabiedrisko attiecību projektu vadītāja

Jau piekto reizi no 27. līdz 29. novembrim, Rīgā, Starptautiskajā izstāžu centrā Ķīpsalā notiks darba vides drošības, darba aizsardzības un strādājošo aizsardzības izstāde “Drošam darbam” – vienīgā specializētā izstāde Baltijas valstīs, kas ir kļuvusi par neaizvietojamu informācijas avotu katram, kurš profesionāli darbojas darba aizsardzības jomā, uzņēmējiem un ikvienam interesentam, kam rūp sava drošība un veselība.

Šogad izstādē piedalīsies vairāk nekā 50 ražotāji, tirgotāji un pakalpojumu sniedzēji no Latvijas, Lietuvas, Zviedrijas un Dānijas, kas savos standos prezentēs drošus un Eiropas Savienības normām atbilstošus produktus un pakalpojumus.

Darba drošības speciālisti, uzņēmumu vadītāji, kā arī ikviens interesents vienuviet varēs iegūt

Drošam darbam

daudzpusīgu informāciju par jaunākajiem un aktuālākajiem plaša spektra aizsardzības līdzekļiem, to izvēli un pareizu lietošanu, drošības un aizsardzības sistēmām, to organizēšanu un uzraudzību, risku novērtēšanu, ergonomiskas darbavietas iekārtošanu un darba organizāciju, ērtas datoru darbavietas izveidošanu.

Tāpat izstādē “Drošam darbam 2008” varēs saņemt plašu informāciju par pakalpojumiem, kas saistīti ar veselības aizsardzību darbā, pirmās palīdzības sniegšanu nelaiemes gadījumos un palīdzību stresa situācijās,

psihosociālo jautājumu risināšanā, kā arī dzīvības, veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšanu. Savukārt Valsts darba inspekcijas, Labklājības ministrijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības standos izstādes apmeklētāji varēs iegūt informāciju par jaunumiem likumdošanā, darba tiesiskām attiecībām, darba aizsardzības pasākumiem, darba devēju un darbinieku sociālo un tiesisko aizsargātību darbā, kā arī plānotajām institūciju aktivitātēm darba aizsardzības jomā līdz 2013. gadam.

Turpinājums 2.lpp.

„Darba aizsardzības ziņas”

Sagatavoja Sarmīte Bunka-Brilijonka, Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas speciāliste. Ieteikumus un informāciju, kā arī e-pasta adreses, ja turpmāk vēlaties saņemt elektronisko izdevumu “Darba aizsardzības ziņas”, sūtīt uz e-pastu: Sarmite.Bunka@vdi.gov.lv. “Darba aizsardzības ziņu” elektroniskā versija pieejama arī internetā - <http://osha.lv/about> un www.vdi.gov.lv - sadaļas *Aktualitātes*, apakšsadaļā *Publikācijas*.

Notiek izstāde “Drošam darbam 2008”

Turpinājums no 1.lpp.

Projekta “Drošam darbam” vadītāja Ilze Avota uzsver, ka darba vides sakārtošanai un veselībai nekaitīgu darba apstākļu nodrošināšanai ne vienmēr ir nepieciešami milzīgi līdzekļi. Bieži vien labus rezultātus dod darba vides un darba vietas risku novērtēšana, iesaistot šajā procesā uzņēmuma darbiniekus un kopīgi meklējot efektīvākos un ekonomiskākos risinājumus, kas veicina uzņēmuma darbības efektivitātes paaugstināšanu un nodrošina labus un drošus darba apstākļus darbiniekiem.

Izstādes jaunumi

Izstādē pirmo reizi piedalās līderis kravu pacelēju un stiprinājumu ražošana – “Sorelex” Ltd. Šī Latvijas – Francijas kopuzņēmuma plašajā piedāvājumu klāstā ir viss nepieciešamais aprīkojums kravu stiprinājumiem un drošībai – kravu cēlējstropes, drošības siksnas, āķi, karabīnes, jostas –, kā arī pilns individuālo aizsardzības līdzekļu aprīkojums darbam augstumā – stacionāras drošības sistēmas, pretkritiena sistēmas, iejūgi darbam lielā augstumā, drošības jostas, enerģijas un kritiena absorbētāji.

Latvijas tirgū pirmo reizi ASV uzņēmums “Ergodyne”, kam ir vairāk nekā 20 gadu pieredze darba aizsardzības līdzekļu ražošanā, prezentēs individuālos darba drošības un aizsardzības līdzekļus, kas piemēroti darbam ekstremālos klimatiskos apstākļos un sliktas redzamības apstākļos. Uzņēmuma pārstāvis Ziemeļeiropā “EuroNorth” piedāvā arī *Arsenal™ Equipment Storage Systems*, tai skaitā somas ugunsdzēsības, glābšanas un avārijas dienestos strādājošajiem, kas vienmēr nodrošinās ērtu darba instrumentu sasniedzamību. Savukārt apdrošināšanas kompānija “If Latvia” izstādes laikā uzņēmumiem sagādājis īpašu piedāvājumu veselības apdrošināšanai.

Arī šogad izstādē būs aplūkojams jaunākais objektu tehniskās apsardzes jomā – signalizācijas iekārtas, jaunākie sakaru līdzekļi un drošības tehnoloģijas. Piemēram, uzņēmums “DCP” izstādē prezentē profesionālas digitālās un analogās videonovērošanas un videoie-

raksta sistēmas, kas bāzētas uz jaunām tehnoloģijām. Savukārt līderis IP videonovērošanas programmatūrā, sertificēts dāņu programmatūras “Milestone” izplatītājs Latvijā SIA “Mondat” prezentēs jaunākos risinājumus IP videonovērošanas programmatūrā, tostarp arī jauno “Mobotix” kameru Q22M, kurai iespējams panorāmas skats 360° leņķī.

Pirmo reizi tiks prezentēti arī unikāli “antiSlip system®” pretslīdēšanas risinājumi, kas ātri un neieguldodot lielus līdzekļus palīdz efektīvi novērst nelaiemes gadījumus un samazināt paslīdēšanas riskus uz slapjiem flīžu vai akmens grīdu segumiem (peldbaseinos, lielveikalos, sabiedriskajās telpās, SPA utt.). Kā apgalvo SIA “Antislip Baltics” pārstāvji, virsmas apstrāde neatstāj iespaidu uz to oriģinālo izskatu un rezultāts nav redzams, bet noteikti sajūtams.

Semināri par aktualitātēm darba drošības jautājumos

Izstādes laikā, 27. un 28. novembrī notiks plaša semināru programma, kurā vadošie nozaru speciālisti informēs par aktualitātēm veselības aizsardzībā un darba drošībā, tai skaitā arī par darba aizsardzības prasībām cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, mūsdienu ergonomiku un tās risinājumiem birojā, psiholoģiskā stresa ietekmi darbā un citiem svarīgiem jautājumiem. Seminārus organizē Valsts Darba inspekcija, Latvijas Ergonomikas biedrība un AAS “If Latvia”. Semināru apmeklētāji saņems rīkotāju sertifikātus. Plašāka pasākumu programma pieejama www.btl.lv/dd

Notiks konkursa “Profs 2008” fināls

Jau otro gadu Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība rīko konkursu par darba drošību un darba tiesībām – “Profs 2008”, kurā piedalās profesionālo izglītības iestāžu pēdējo kursu audzēkņi. Šogad konkursā piedalās 46

profesionālās izglītības iestādes no visas Latvijas, kuru audzēkņiem konkursa pirmajā kārtā jāatbild uz jautājumiem par darba drošību, darba tiesībām un arodbiedrības lomu. Konkursa fināls, kurā piedalīsies Kurzemes, Vidzemes, Zemgales, Latgales un Rīgas labākās grupas notiks 28.novembrī, izstādes “Drošam darbam 2008” laikā.

Izstādi rīko Starptautisko izstāžu rīkotājsabiedrība BT 1 sadarbībā ar Latvijas Republikas Labklājības ministriju, Valsts darba inspekciju, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, Darba un vides veselības institūtu un Latvijas Ugunsdzēsības asociāciju.

Vienlaikus ar izstādi “Drošam darbam 2008” notiks arī 4. starptautiskā enerģētikas un videi draudzīgu enerģijas sistēmu un tehnoloģiju izstāde “Vide un enerģija”.

Saņem Pateicības un Atzinības rakstus

Ministru prezidenta un Ministru Kabineta Atzinības rakstus šogad pirms valsts svētkiem saņēma arī mūsu darbinieki. Apbalvošanas pasākums notika 12. novembrī Labklājības ministrijā (LM), kur minētos Atzinības rakstus un LM Pateicības rakstus pasniedza ministre Iveta Purne un valsts sekretārs Rīngolds Beinarovičs. Šos apbalvojumus saņēma 10 inspekcijas darbinieki.

- Ministru Kabineta Atzinības rakstu saņēma VDI direktore **Rīta Elce**,
- Ministru prezidenta Atzinības rakstu saņēma direktores vietniece **Mārīte Noriņa**, Darba tiesību nodaļas vadītājs **Vilnis Virza** un Darba aizsardzības nodaļas vecākā referente **Gunta Biķe**,
- Labklājības ministrijas Pateicības rakstus saņēma Finanšu vadības un budžeta nodaļas vadītāja vietniece **Luiše Lismane**, Vidzemes RVDI vadītājs **Edvīns Straume**, Rīgas RVDI sektora vadītāja **Irēna Kanniņa**, Kurzemes RVDI sektora vadītāja **Dace Sormule**, Latgales RVDI sektora vadītājs **Egīls Gribačēnoks** un Zemgales RVDI lietvede **Gunta Dipāne**.

Apbalvojuma saņēmēji kopā ar Labklājības ministri Ivetu Purni (trešā no kreisās).

Pirmajā rindā no kreisās: Gunta Biķe, Mārīte Noriņa, Rīta Elce. Otrajā rindā no kreisās: Gunta Dipāne, Dace Sormule, Irēna Kanniņa, Luiše Lismane, Vilnis Virza, Edvīns Straume, Egīls Gribačēnoks.

Labās prakses balvu “Zelta Ķivere 2008” saņem AS “Latvenergo”

Eiropas nedēļas drošībai un veselībai darbā 2008 „Drošas un veselībai nekaitīgas darba vietas. Ieguvums Jums. Ieguvums Jūsu uzņēmumam” ietvaros Valsts darba inspekcija (VDI) jau sesto gadu aicināja uzņēmējus pieteikties Labās prakses balvai „Zelta Ķivere”. Konkursa mērķis bija veicināt integrētu vadības pieeju darba vides risku novērtēšanai.

Par Labās prakses balvas „Zelta Ķivere 2008” ieguvēju tika atzīta AS „Latvenergo”, kas savā Labās prakses pieteikumā, pielietojot datorizētu darba vides uzraudzības sistēmu – LEDA, bija izstrādājuši efektīvu darba vides risku novērtēšanas metodi. Līdz ar uzvaru Latvijā AS „Latvenergo” pieteikums ir izvirzīts Eiropas Labās prakses balvas konkursam, kas noslēgsies 2009. gada 27. aprīlī Bilbao, Spānijā.

„Eiropas Nedēļas 2008 „Drošas un veselībai nekaitīgas darba vietas. Ieguvums Jums. Ieguvums Jūsu uzņēmumam” Labās prakses konkurss ir ļoti nozīmīgs un apliecina, ka darba vides risku novērtēšana uzņēmumos ir ļoti svarīga un efektīvi īstenojama prakse. Esam priecīgi un pateicīgi AS „Grindeks”, AS „Valmieras piens” un SIA „Krustpils” par ilggadēju dalību VDI organizētajos Labās prakses konkursos, kā arī SIA „Klinta” par aktīvu iesaistīšanos šajā projektā,” informēja Valsts darba inspekcijas direktore Rīta Elce, uzsverot, ka VDI minētajos uzņēmumos nākamā gada laikā neveiks preventīvos apsekojumus, tādejādi atzīstot to veikumu darba aizsardzības jomā.

24.oktobrī tika organizēta arī Eiropas Nedēļas 2008. gada noslēguma konference.

AS “Latvenergo” pārstāve Irēna Upzare (no labās) no VDI direktores Rītas Elces saņem Labās prakses balvu “Zelta ķivere 2008”.

Labās prakses balvas konkursa “Zelta Ķivere 2008” dalībnieki pēc apbalvošanas kopā ar VDI direktori Rītu Elci.

Starptautiskā konference “Darba kvalitāte – dzīves kvalitāte. Darba inspekciju loma Eiropas un nacionālo stratēģiju ieviešanā”

Mārtiņš Pozņaks, VDI Sabiedrisko attiecību speciālists

No 20. līdz 21.novembrim, viesnīcā „Islande Hotel” Rīgā, Ķīpsalas ielā 20 Eiropas Sociālā fonda ietvaros norisināsies Valsts darba inspekcijas (VDI) un Starptautiskās Darba inspekciju asociācijas organizētā starptautiskā konference „Darba kvalitāte – dzīves kvalitāte. Darba inspekciju loma Eiropas un nacionālo stratēģiju ieviešanā”, kurā piedalīsies pārstāvji no 22 valstīm.

Konferences mērķis ir veicināt darba aizsardzības sistēmas un darba tiesisko attiecību attīstību Centrālajās un Austrumeiropas valstīs, kā arī noteikt Darba inspekciju lomu Eiropas un nacionālo stratēģiju ieviešanā.

Viens no konferences galvenajiem uzdevumiem ir dalīties Eiropas valstu darba inspekciju pieredzē, novērtējot darba vides riskus, novēršot nelaimes gadījumus un apkarojot nelegālo nodarbinātību, īpaši izceļot preventīvo pasākumu, sabiedrības informēšanas un darbinieku apmācību nepieciešamību.

Konferences atklāšanas preses konferencē ar masu mediju pārstāvjiem tikās VDI direktore Rita Elce, kura informēja par izaicinājumiem, ar kuriem darba inspekcija saskaras pašreizējā ekonomiskajā situācijā un Bernhards Brukners (Bernhard Brueckner), Starptautiskās Darba inspekciju asociācijas viceprezidents, kurš izklāstīja darba aizsardzības sistēmas attīstības perspektīvas Eiropā, kā arī Starptautiskās darba organizācijas (SDO) pārstāvis Malkoms Giffords (Malcolm Gifford) un Labklājības ministrijas (LM) pārstāvis Renārs Lūsis.

Rita Elce, Valsts darba inspekcija: „VDI lielākais izaicinājums ir turpināt pilnveidot likumdošanu sakarā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu, tāpēc, šīs starptautiskās konferences laikā, ceram iegūt daudz jaunu ideju kā to reāli īstenot. Jauns izaicinājums ir arī fakts, ka mūsu Eiropas kolēģi iegūst praktisku pieredzi sociāla dempinga mazināšanā savās valstīs. Kā piemēru gribētu minēt situāciju ar daudziem latviešu strādniekiem Norvēģijā, kad darba līgums Latvijā tiek noslēgts minimālās algas līmenī, tādējādi nemaksājot Norvēģijas likumdošanā noteikto algu.”

Konferenci atklāja labklājības ministre Iveta Purne (centrā), VDI direktore Rita Elce un Starptautiskās Darba inspekciju asociācijas viceprezidents Bernhards Brukners.

Bernhards Brukners, Starptautiskās Darba inspekciju asociācijas viceprezidents: „Daudzu gadu laikā, audita ietvaros, Starptautiskā Darba inspekciju asociācija ir vērtējusi Eiropas nacionālo darba inspekciju nozīmi. Varam secināt, ka aizvien palielinās izpratne par to, ka darba inspekcijas efektivitātes līmenis ir nacionālas ekonomikas un sociālas attīstības indikators. Arī Latvijas Valsts darba inspekcijai piemīt joprojām neapziņots potenciāls kļūt par vienu no galvenajām nacionālās attīstības veicinātājām.”

Malkoms Giffords, SDO: „Eiropas valstu darba inspekcijām ir ļoti nozīmīga loma gan atjaunojot uzticību valsts institūciju labai pārvaldībai, gan veicinot atbilstošu darbvieta izveidi uzņēmumos. Lai darba inspekcijas varētu reāli ietekmēt šos procesus, tām ir jāstrādā ļoti profesionāli. Uzskatu, ka no inspekciju darba efektivitātes ir atkarīga kopējā nelaimes gadījumu skaita darba vietās samazināšanās, darba apstākļu uzlabošanās un uzņēmumu produktivitātes pieaugums.”

Renārs Lūsis, LM: „Ar šo konferenci „Darba kvalitāte – dzīves kvalitāte”

Malkoms Giffords

ir iedibināta lieliska tradīcija darba aizsardzības jomā. Tā ir vienreizēja iespēja Latvijas uzņēmumu pārstāvjiem un speciālistiem iepazīties ar citu valstu labo pieredzi dažādu problēmjautājumu risināšanā, kas saistīti ar darba apstākļiem. Efektīvi un radoši risinājumi ir īpaši būtiski šajā uzņēmumiem finansiāli sarežģītajā laikā, kad ir grūti rast iespēju lielām finansiālām investīcijām darba aizsardzībā.”

Plašāka informācija par starptautisko konferenci „Darba kvalitāte – dzīves kvalitāte. Darba inspekciju loma Eiropas un nacionālo stratēģiju ieviešanā” ir pieejama VDI mājas lapā www.vdi.gov.lv/konference.

Turpinājums 6.lpp.

Turpinājums no 5.lpp.

LM piedāvā konkrētus pasākumus darba aizsardzības situācijas uzlabošanai

Iļona Jurševska, LM Komunikācijas departamenta direktore

Marika Kupče, sabiedrisko attiecību speciāliste

Lai uzlabotu situāciju darba aizsardzības jomā, kā arī nodrošinātu darba aizsardzības jomas attīstības pamatnostādnēs noteikto mērķu sasniegšanu, Labklājības ministrija (LM) turpmāko trīs gadu periodā piedāvā konkrētus pasākumus darba aizsardzības situācijas uzlabošanai.

Tie iekļauti LM izstrādātajā *Darba aizsardzības jomas attīstības programmā 2008.-2010.gadam*, kas 4.novembrī apstiprināta Ministru kabineta sēdē.

LM norāda, ka galvenās darba aizsardzības jomā atklātās problēmas ir informācijas un kapacitātes trūkums darba aizsardzības politikas attīstībai, zemais normatīvo aktu ieviešanas līmenis praksē un sabiedrības neinformētība par darba aizsardzības jautājumiem.

Lai tās novērstu, programmā noteikti pieci galvenie darbības virzieni:

- 1) nelaiemes gadījumu darbā riska samazināšana un uzlabota darba aizsardzības normatīvo aktu ieviešana praksē;
- 2) darba aizsardzības politikas plānošanas, izstrādes un monitoringa efektivizēšana un kapacitātes stiprināšana, noslēdzot līgumu ar Rīgas Stradiņa universitātes aģentūru „Darba drošības un vides veselības institūts” par zinātniski tehniskā atbalsta sniegšanu LM un Valsts darba inspekcijai (VDI);
- 3) „preventīvās kultūras” iedzīvināšana sa-

biedrībā un uzņēmumos;

4) darba aizsardzības speciālistu kompetences un kvalifikācijas līmeņa paaugstināšana;

5) strādājošo drošības un veselības aizsardzības darbā labāka tiesiskā regulējuma nodrošināšana.

Veicinot darba vides un darba apstākļu uzlabošanu uzņēmumos, programmā paredzēta virkne pasākumu uzņēmumu atbalstam, piemēram, bez maksas apmācot uzņēmuma darbiniekus par darba drošības jautājumiem, veicot darba vides riska novērtēšanu, kā arī izstrādājot darba aizsardzības pasākumu plānus uzņēmumiem, kas darbojas bīstamākajās nozarēs. Tāpat plānots izstrādāt un ar darba aizsardzību saistītās mājas lapās (www.osha.lv, u.c.) ieviegot elektronisku darba vides risku novērtēšanas programmu. Tā ļautu pašiem uzņēmumiem ērti un viegli veikt darba vides risku novērtēšanu.

Saskaņā ar programmu, trīs gadu laikā tiks izstrādāti 8 prakses standarti dažādu nozaru uzņēmumiem, tostarp, būvniecības, kokapstrādes, veselības un sociālās aprūpes nozarēm. Tie kalpotu reizē kā palīgmateriāls darba vides sakārtošanai, gan arī standarta ieviešanas gadījumā darba devējs varētu būt drošs, ka ir izpildījis visas likumdošanā noteiktās normas.

Tāpat izstrādās un ar Uzņēmumu reģistra palīdzību izplatīs jaunajiem uzņēmumiem „darba aizsardzības informatīvo paketi” - informatīvo materiālu par darba aizsardzības jautājumiem, t.sk., kas attiecībā uz darba aizsardzību jāzina un jāievēro

konkrēto nozaru uzņēmumiem, kādi ir darba devēja pienākumi un tiesības, kādas ir darba aizsardzības pamatprasības.

Uzraudzības un kontroles stiprināšanai tiks paaugstināta VDI kapacitāte un ievērojami pilnveidota VDI rīcībā esošā datu bāze, lai tajā būtu pieejami vispusīgi un reprezentatīvi dati, uz kā pamata varētu pilnveidot darba aizsardzības politiku un plānot uzraudzības un kontroles aktivitātes.

Lai nodrošinātu zinātniski tehnisko atbalstu preventīvas darba aizsardzības politikas plānošanai, izstrādei un ieviešanai, 2009.gadā plānots noslēgt deleģēšanas līgumu ar Rīgas Stradiņa universitātes aģentūru *Darba drošības un vides veselības institūts* par noteiktu valsts funkciju veikšanu darba aizsardzības jomā. Līdztekus minētajam, sadarbībā ar šo institūtu paredzēts izveidot vienotu informācijas centru, lai veicinātu sabiedrības, bet jo īpaši darba devēju un darbinieku informētību par darba aizsardzības jautājumiem.

Paredzēts, ka līdz katra gada 1. aprīlim, LM sagatavos un iesniegs MK informatīvo ziņojumu par katra programmas gada uzdevumu izpildi. Programmas īstenošanai no valsts budžeta turpmākajiem trīs gadiem nepieciešami aptuveni 6 miljoni latu.

Tā kā programmas darbības periods ir līdz 2010.gadam, darba aizsardzības jomas attīstības pamatnostādnēs izvirzīto mērķu pilnīgai sasniegšanai, LM plāno izstrādāt otru programmu laika posmam no 2011.līdz 2013.gadam.

Konference „Drošas un veselībai nekaitīgas darba vietas – Ieguvums Jums. Ieguvums Jūsu uzņēmumam”

Latvijas Arodslimību ārstu biedrība aicina interesentus uz konferenci “Drošas un veselībai nekaitīgas darba vietas – Ieguvums Jums. Ieguvums Jūsu uzņēmumam”, kas notiks 5. decembrī no pulksten 13 Rīgas Stradiņa universitātes 3.auditorijā, Rīgā, Dzirciema ielā 16. Konferences pamattēmas – darba vides riska novērtējums kokapstrādē un psihoemocionālo risku novērtēšana darba vietās.

Konferences programma

Laiks	Tēma	Lektori
12.00-13.00	Reģistrācija un kafija.	
13.00-13.15	Darba vides radītās problēmas Eiropā un Pasaulē. Eiropas Nedēļa 2008 – Drošas un veselībai nekaitīgas darba vietas! Eiropas nedēļas materiāli.	Maija Eglīte, Ivars Vanadziņš, RSU DDVVI
13.15-13.55	Darba vides riska novērtējums kokapstrādes uzņēmumos – svarīgākie riska faktori un to novērtējums.	Ivars Vanadziņš, RSU DDVVI
13.55-14.35	Psihoemocionālo risku novērtēšana darba vietās.	Ženija Roja, LU, RSU
14.35-14.55	Gedeon Richter produkti sāpju ārstēšanā.	Jānis Āboliņš Gedeon Richter
14.55	LAĀB organizatoriskie jautājumi. Debates.	Maija Eglīte, RSU DDVVI

Reģionos meklē atbildes uz darba tiesisko attiecību problēmjaudājumiem

Raivis Bahšteins, LPDDA mediju koordinators

Kopš šā gada augusta notiek projekta īstenošana, kas vērsta uz ekonomiskās situācijas uzlabošanu Latvijas reģionos, skaidrojot darba tiesisko attiecību vājas vietas un izzinot labās prakses piemērus.

Projektu īsteno Latvijas Pašvaldību darba devēju asociācija (LPDDA) sadarbībā ar Latvijas Darba devēju konfederāciju (LDDK) un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību (LBAS). Kopumā 45 500 darba ņēmēju, 500 darba devēju, kā arī 550 pašvaldību vadītāju un vadošo darbinieku visos Latvijas reģionos tiks iesaistīti projektā „Iedzīvotāju un institūciju izglītošana darba tiesisko attiecību jomā pilsoniskas sabiedrības stiprināšanai un līdzsvarotas ekonomikas attīstībai Latvijas reģionos”.

Projekta ietvaros semināri „Darba tiesiskās attiecības – pamats iedzīvotāju labklājībai, uzņēmumu ilgtspējīgai attīstībai un efektīvas reģionālās politikas īstenošanai” jau notikuši Jēkabpilī, Madonā un Gulbenē. Savukārt 2. decembrī seminārs notiks Krāslavā. Interesenti aicināti plkst. 11.00 pulcēties Krāslavas rajona viesu nama „Dridži” konferenču zālē. Ieeja brīva. Turpmākie semināri notiks Valkā, Tukumā, Liepājā, Jelgavā, Ogrē un Rīgā.

„Laikā, kad uzņēmējiem grūti saskatīt lietderību biznesam, savukārt darba ņēmēji ir pakļauti darba devēja pesimisma spiedienam, darba tiesiskajām attiecībām un sociālajam dialogam starp darba devēju un darbinieku jāpievērš īpaša uzmanība,” atzīmē Gaida Lāce, LPDDA ģenerāldirektore. Reģionos trūkst labvēlīgu apstākļu drošu darba attiecību veidošanai, tādējādi saasinās sociālās problēmas, arī darbinieku izceļošana un darbaspēka trūkums, un kavējas reģionu attīstība. Izšķiroša loma projektā ir darba devēju sociālās atbildības veicināšanai reģionos.

Līdz šim notikušajos semināros darba grupu darbā izskanējuši tādi ieteikumi kā birokrātisko prasību samazināšana darba devējiem, vienas pieturas aģentūru veidošana valsts iestādēm, jauniešu izglītošana uzņēmējdarbības jautājumos,

Diskusiju laikā jau izcelto problēmu lokā jāmin, piemēram, nelegālā nodarbinātība laukos, bezdarbnieku zemā kvalifikācija, darba vietu likvidācija, infrastruktūras trūkums, kas kavē ekonomisko attīstību, raizes par to, kā darba tirgu reģionos

Seminārs Jēkabpilī - kā rīkoties, kā cīnīties ar plašo problēmu loku?

Darba grupa darbībā Madonā notikušajā seminārā.

ietekmēs administratīvi teritoriālās reformas īstenošana u.c.

Semināros dalībnieki saņem informatīvus materiālus, noderīgu dokumentu paraugus, ir iespēja uzklaut LDDK un LBAS speciālistu viedokli. Uz tikšanās reizēm aicināti pārstāvji no Valsts darba inspekcijas u.c. Tikšanās reizes ir kā dzīvas sarunas, kur smelt atziņas, atzīmē G. Lāce.

Kopējais labklājības līmenis pašvaldībās atkarīgs no vietējiem uzņēmējiem un strādājošajiem, kā arī no iedzīvotāju sociālo garantiju nodrošinājuma, tādēļ pašvaldībām jābūt ieinteresētām sociālā dialoga veidošanā gan ar darba devējiem, gan ņēmējiem. Nākotnē pašvaldi-

bas varētu kļūt par trīspusējo sarunu vietu. Projekta īstenošanas laikā tiks izveidots un izplatīts buklets „Labās prakses un rīcības modeļi darba tiesisko attiecību uzlabošanai vietējā līmenī”.

Projektu atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija EEZ finanšu mehānisma un Norvēģijas finanšu mehānisma ietvaros, un Latvijas valsts ar Sabiedrības integrācijas fonda starpniecību.

Interesentiem par dalību semināros jāinteresējas pie G. Lāces pa tālruni 67213271 vai 26466804, papildus informāciju var saņemt, rakstot uz e-pasta adresi lpdda@rrp.lv.

Plānotās prasības aizsardzībai pret veselībai kaitīgu optisko starojumu darba vidē

Dace Kalnina, LM
Darba departamenta
Darba aizsardzības poli-
tikas nodaļas vecākā
referente

Lai aizsargātu nodarbināto drošību un veselību darba laikā pret risku, ko rada vai varētu radīt optiskā starojuma iedarbība, īpaši uz ādu un acīm, Labklājības ministrija (turpmāk - LM) izstrādājusi jaunu Ministru kabineta (turpmāk - MK) noteikumu projektu darba aizsardzības jomā - „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret optiskā starojuma radīto risku darba vidē” (turpmāk - noteikumi). Pašreiz notiek noteikumu saskaņošanas process ar citām institūcijām un pēc tam tas vēl jāpastiprina valdībā.

Noteikumu projekts galvenokārt vērstis tieši uz nodarbināto aizsardzību pret mākslīgā optiskā starojuma iedarbību, kas visbiežāk sastopams ražošanas apstākļos, kā arī paredzēts, ka darba devējam jānovērtē arī dabīgā UV starojuma negatīvā ietekme uz to nodarbināto veselību, kas pakļauti atklāta saules starojuma iedarbībai.

Varētu rasties jautājums: „Kāpēc gan darba devējam nodarbinātie jāpasargā no gaismas?” Atbilde uz šo jautājumu ir vienkārša – tas ko mēs uzskatām par redzamo gaismu, patiesībā, ir tikai maza daļiņa no visa staru spektra. Parasti cilvēka acs redz gaismu, kuras viļņu garums ir 400-700nm un to sauc par redzamo gaismu vai vienkārši gaismu. Katrā šīs spektra daļas frekvencē gaismai ir sava, atšķirīga krāsa. Parasti, izņemot redzamo spektra daļu, pie jēdziena gaisma pieskaita arī spektra elektromagnētiskās daļas - ultravioleto un infrasarkano starojumu.

Mākslīgais optiskais starojums ir jebkurš elektromagnētiskais starojums ar viļņu garumu diapazonā no 100nm līdz 1mm. Tas iedalās neviendabīgajā starojumā un lāzera starojumā. Neviendabīgais starojums iedalās vēl sīkāk, proti, ultravioletajā, redzamajā un infrasarkanajā starojumā. Optiskais starojums

var radīt kaitējumu nodarbināto veselībai, ja tā iedarbība ir pārāk intensīva un pārsniedz pieļaujamās iedarbības robežvērtības. Negatīvo iedarbību ietekmē konkrētā starojuma veids, piemēram, veselībai visnopietnāko ļaunumu var nodarīt tieši UVC un UVB starojuma ilgstoša iedarbība.

Infrasarkanais (IS) starojums ir optiskā diapazona elektromagnētiskais starojums, kas no garo viļņu puses piekļaujas redzamajai gaismai un nav uztverams ar cilvēka redzes orgāniem. Visi sakarsētie ķermeņi izstaro nepārtrauktu infrasarkano staru spektru un to iedala atkarībā no viļņu garuma – tuvajā (ISA), vidējā (ISB) un tālajā (ISC). Infrasarkanais starojums kā riska faktors pastāv karstajos cehos, kur IS avoti ir sakarsēts metāls, izkausēts stikls, atklāta liesma u.tml.

Liela ķermeņa daļas apstarošana noved pie vispārējas pārkaršanas, ko pavada pastiprināta sviedru izdalīšanās. Ilgstoši strādājot apstākļos, kad IS starojuma viļņu garums ir 1,0 - 1,7 mm, var rasties redzes orgānu patoloģija - acu kristāliņa apduļķošanās vai aroda katarakta. Visbiežāk šo slimību novēro strādājošiem ar stiklu izkausētā stāvoklī un tēraudkausētājiem. Arī šī darba vides riska faktora novēršanai jāveic profilaktiskie pasākumi – jānosūta tie nodarbinātie, kas pakļauti šim IS starojumam uz obligāto veselības pārbaudi (turpmāk - OVP), jānosaka atpūtas pauzes, kurās darbiniekiem jāatpūšas speciālās atpūtai paredzētās vietās, kur temperatūra zemāka nekā darba telpā, jānodrošina dzeramais ūdens u.c. Jāveic preventīvie pasākumi, piemēram, šī starojuma avotu ekranizācija ar sliktiem siltuma vadītājiem, jāizsniedz nodarbinātajiem termoizolējoši individuālie aizsardzības līdzekļi (turpmāk - IAL), jānodrošina efektīva ventilācijas sistēma. Jāatzīmē, ka IS starojumu var izmantot arī ārstnieciskos nolūkos, ja tā intensitāte tiek attiecīgi dozēta.

Kā vēl viens būtisks riska faktors novērtējot optiskā starojuma radīto risku darba vidē ir **lāzera starojums**. Lāzera darbības pamatā ir stimulēta gaismas pastiprināšana, atbrīvojoties lāzera vides atomu un molekulu iero-

sināto stāvokļu enerģijai. Atkarībā no izstarojuma režīma lāzerus iedala divos tipos: impulsu un nepārtrauktas darbības.

Lielas jaudas lāzerus (³ 100 kW) lieto metālu griešanā, metināšanā, supercietu kausējumu apstrādē, mikroelektronikā un radioelektronikā punktveida metināšanā. 10 kW jaudīgus lāzerus lieto tekstilrūpniecībā audumu precīzai griešanai, plastmasu apstrādei u.c. gadījumos. Nedaudz mazākas jaudas lieto dārgakmeņu apstrādē, ģeodēzijā (attālumu noteikšana, virsmas profila nivelēšana u.c.), aviācijā un flotē (tālmēri, augstuma mērītāji, sakaru kanāli u.tml.). Plaši attīstās lāzeru pielietošana medicīnā: oftalmoloģijā, neiroķirurģijā u.c., kur kopā ar stikla šķiedru optiku tiem tiek pavērtas agrāk nebijušas iespējas. Mazas jaudas lāzeru starojumu izmanto datortehnikā informācijas ierakstīšanai un nolaišanai (kompaktdiski), klīniskā medicīnā – kā reģeneratīvo procesu nespecifisku stimulatoru u.c.

Lāzeru starojuma bioloģiskā iedarbība atkarīga no vairākiem faktoriem: izstarojuma jaudas, viļņu garuma, impulsa rakstura, impulsa secības frekvences, apstarošanas ilguma, apstarojamās virsmas laukuma u.c. Var atsevišķi izdalīt termisko un netermisko, vietējo un vispārīgo lāzera starojuma iedarbību. Nepārtrauktas darbības lāzeru radītajam termiskajam efektam ir daudz kopīga ar parastā karstuma iedarbību.

Lāzera starojums var izsaukt ādas būtiskus acu bojājumus. Lāzeru iekārtu ekspluatācijā jāievēro noteikumi, kā tas norādīts attiecīgās iekārtas tehniskajā dokumentācijā.

Darba devējam jāveic profilaktiskie pasākumi, t.i., jāveic regulāras darba vides gaisma analīzes (mērījumi), jāpārbauda ventilāciju iekārtu darbība, jāuzkopj telpas ar mitrās uzkopšanas paņēmieni, jānodrošina nodarbinātie ar atbilstošiem (IAL) u.c. Tāpat, jāveic arī kolektīvie jeb organizatoriskie pasākumi attiecībā uz iekārtu izvietošanu telpā, jāuzstāda aizsargkrāni, brīdinājuma zīmes u.c.

Turpinājums 10.lpp.

Turpinājums no 9.lpp.

Ultravioletais starojums (turpmāk – UV) starojums ir optiskā diapazona elektromagnētiskais starojums, kas no īso viļņu puses piekļaujas redzamajai gaismai un nav uztverams ar cilvēka redzes orgāniem. UV starojuma viļņu garums atrodas robežās no 100 nm līdz 400 nm. Ultravioletais diapazons iedalās UVA (315-400 nm), UVB (280-315 nm) un UVC (100-280 nm). Mākslīgo UV starojumu ģenerē gāzizlādes (dienasgaismas) spuldzes, elektriskais loks un lāzери. Šo starojumu izmanto baktericīdajās lampās, plazmas lokā, industriālajos lāzeros un citur. Mākslīgā UV starojuma iedarbībai pakļauti lielākoties ražošanā strādājošie, kas veic metālu autogēno griešanu un elektrometināšanas darbus, strādā ar plazmu kā strādā pie elektrotēraudkausēšanas krāsnīm. Tāpat mākslīgajam UV starojumam pakļauti arī medicīnas darbinieki (fizioterapijas kabinetos, zobārstniecībā), kinooperatori, televīzijas darbinieki, solāriju darbinieki u.c. UV starojuma vispārējā iedarbība uz organismu var izpausties kā traucējumi centrālajā nervu sistēmā, galvassāpes, reiboņi, nogurums, paaugstināta temperatūra. Elektrometinātājiem, kinooperatoriem kā arī citu profesiju pārstāvjiem var būt novērojami dažādi acu (radzenes un tīklenes) bojājumi. Visbiežākie akūtie UV starojuma nelabvēlīgās iedarbības efekti ir fotokeratīts, radzenes vai varavīksnenes iekaisums, fotokonjunktīvs, kas var parādīties 2-24 h pēc apstarojuma. Ilgstošas iedarbības rezultātā var attīstīties katarakta un acu iekaisums.

Minēšu dažus preventīvos pasākumus, kas darba devējam būtu jāveic, lai nodarbinātos pasargātu no mākslīgā UV starojuma, pirmkārt, jāraugās, lai netiktu pārsniegta maksimālā ekspozīcijas robežvērtība, lai to noteiktu, jāveic mērījumi vai aprēķini darba vidē. Lai novērstu vai samazinātu UV starojuma kaitīgo ietekmi nodarbinātajiem jāizsniedz atbilstoši IAL, iekārtojot darba telpas jāizmanto UV starojumu absorbējošas krāsas, kas satur titāna vai cinka oksīdus, grīdas pārklājumam jābūt tādām, kas nerada statiskās elektrības draudus, jāierīko efektīva ventilācijas sistēma, jānosūta nodarbinātie uz OVP, kā arī jāveic citi pasākumi, atkarībā no reālās situācijas darba vidē.

Noteikumus paredzēti arī pasākumi to nodarbināto aizsardzībai, kuri pakļauti dabīgajam jeb Saules starojumam. Nenoliedzami UV starojums ir nepieciešams cilvēka organismam, jo palīdz veidoties D vitamīnam, tāpat to izmanto, lai ārstētu ekzēmas, rahītu un citas slimības. Tomēr pārlieku lielā daudzumā UV sta-

rojums var būt ļoti kaitīgs cilvēka veselībai.

Dabiskā UV starojuma avots ir Saule, no kuras līdz Zemes virsmai nonāk UV starojums, kura viļņa garums ir lielāks par 296 nm. Īsāko viļņu starojums, t.sk. Saules radītais vakuuma UV starojums, absorbējas un tiek vairāk vai mazāk (atkarībā no ozona slāņa biezuma) aizzināts atmosfēras augšējā slānī. Vasaras mēnešos, saulei kļūstot arvien intensīvākai, līdz mums nonāk arī lielāks ultravioletās radiācijas daudzums — aptuveni 90% UV-A starojuma un 10% UV-B starojuma. No UV-C starojuma mūs pasargā ozona slānis, kas to pilnībā absorbē. Taču ozona slāņa samazināšanās, ko ietekmē gaisa piesārņojums, ļauj līdz Zemei nonākt arvien lielākam UV-B starojumam.

Optimālais dabīgā UV starojuma daudzums cilvēkam nav noteikts, turklāt tas ir ļoti individuāls, saistīts ar daudziem faktoriem – ādas tipu, diētu u.c. faktoriem. UV starojums izraisa ādas pigmenta melanīna pārveidošanos – pigments kļūst tumšāks, radot iedegumu. Šī UV starojumam iedarbība ir līdzīga gan iedarbojoties saules starojuma, gan mākslīgajam UV starojumam. Tomēr ir cilvēki, kuru āda vispār nav piemērota sauļošanās procedūrām. Pārmerīgi nelabvēlīga UV starojuma ietekmei var būt tādas sekas kā, fotodermatīti - strauja ādas iekaisuma reakcija ar pūslīšu veidošanos, hronisku saslimšanu saasināšanās, herpes recidīvi, labdabīgu un ļaundabīgu veidojumu parādīšanās (ādas vēzis).

Attiecībā uz ilgstoša dabīgā optiskā starojuma iedarbību šo noteikumu mērķis ir pasargāt tieši tos nodarbinātos, kuri veic darbu atklātā saules starojuma iedarbībā ilgāku laiku (piemēram, visu dienu). Darba devējam ir jāizvērtē šis risks un jāveic atbilstoši preventīvie pasākumi, piemēram, jānosaka papildus atpūtas pauzes vasaras periodā, ļaujot darbiniekiem atpūsties ēnā. Tāpat darbinieki būtu jānodrošina ar dzeramo ūdeni, saules brillēm un aizsargkrēmiem ar SPF filtru. Ja darbinieks pavada vairāk nekā 50% no sava darba laika atklātās saules staru ietekmē, viņš būs jānosūta uz OVP. Visvairāk saules starojuma iedarbībai, tieši vasaras periodā, pakļauti ceļu un dzelzceļu būvē strādājošie, būvniecības darbinieki, kā arī lauksaimniecības darbos nodarbinātie.

Šobrīd mūsu valsts normatīvajos aktos specifiskas prasības nodarbināto aizsardzībai pret mākslīgā (ultravioletā, redzamā, infrasarkanā un

lāzera) un dabīgā (saules) optiskā starojuma radīto risku darba vidē nav noteiktas. Darbinieku aizsardzībai darba devējam šobrīd jāievēro Darba aizsardzības likumā un uz tā pamata izdoto MK noteikumu vispārīgās prasības.

LM sagatavotajā noteikumu projektā noteikti mākslīgā optiskā starojuma iedarbības ierobežojumi (ekspozīcijas robežvērtības), kurus ievērojot, nodarbinātie, kuri pakļauti šim starojumam, ir aizsargāti pret tā kaitīgo ietekmi uz veselību.

Lai noteiktu optiskā starojuma iedarbību un izvērtētu tā radītos riskus, darba devējam būs jāveic pirmreizējs optiskā starojuma radītā riska novērtējums. To darot, darba devējam īpaša uzmanība būs jāpievērš vairākiem faktoriem, t.sk., jebkurai ietekmei uz pusaudžiem, grūtniecēm, iedarbības līmenim, viļņa garuma diapazonam un laikam, kā arī laikam, ko nodarbinātais pavada atklātās saules starojuma iedarbībā.

Ja darba devējs konstatēs, ka mākslīgais optiskais starojums rada vai varētu radīt risku nodarbināto veselībai un drošībai, viņam saskaņā ar iegūtajiem rezultātiem nepieciešamības gadījumā, būs jāveic mākslīgā optiskā starojuma mērījumi vai aprēķini. Jāatzīmē, ka dabīgajam optiskajam starojumam mērījumi nebūs jāveic, kā arī šim starojumam nav noteiktas robežvērtības.

Noteikumu projektā iekļautas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 5.aprīļa direktīvas 2006/25/EK par veselības un drošības minimālajām prasībām attiecībā uz darba ņēmēju pakļaušanu riskiem, ko izraisa fizikāli faktori (mākslīgais optiskais starojums) (19. atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) (turpmāk – Direktīva). Lai gan Direktīvas prasības jāpārņem līdz 2010.gada 27.aprīlim, noteikumi izstrādāti jau šobrīd ar mērķi savlaicīgi informēt un sagatavot darba devējus šīm prasībām. Paredzēts, ka noteikumi stāsies spēkā ar 2010.gada 27.aprīli.

Šo darba aizsardzības prasību ieviešanu kontrolēs Valsts darba inspekcija.

Izmantotā literatūra:

- * Darba vides riska faktori un strādājošo veselības aizsardzība. V.Kaļķa un Ž.Rojas red. Rīga: Elpa-2, 2001.- 500 lpp.
- **Darba medicīna. M.Eglīte - Rīga, 2000. – 704 lpp.

ES ziņojumā ir sniegti labas prakses paraugi viesnīcām un restorāniem

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras (*EU-OSHA*) jaunajā ziņojumā ir pētīti riski, ar kuriem saskaras darbinieki viesnīcu, restorānu un sabiedriskās ēdināšanas (*HORECA*) nozarē. Ziņojumā „Viesnīcu, restorānu un sabiedriskās ēdināšanas nozares darbinieku aizsardzība” atspoguļoti labas prakses paraugi risku novēršanai darbavietā, kā arī sniegts šīs jomas politikas pārskats un raksturotas nozarē notiekošās pārmaiņas.

HORECA nozare daudzās ES dalībvalstīs kļūst par svarīgu darbavietu nodrošinātāju, un tajā tiek nodarbināta liela daļa nosacīti nekvalificētu darba ņēmēju un migrējošo darba ņēmēju. Darba apstākļi nereti ir sarežģīti, ar garām darba stundām un fiziski smagu darbu. Turklāt *HORECA* nozarei ir raksturīgas netipiskas īpatnības – sezonālitate un darbs maiņās.

No 1995. līdz 2000. gadam *HORECA* nozarē tika reģistrēta darba apstākļu pasliktināšanās saistībā ar darba stundām, prasībām pret darbu un darba autonomiju.

„Latvijā situācija viesnīcu un restorānu sektorā ir līdzīga situācijai citur Eiropā, būtiskākās atšķirības attiecas uz darbaspēka vecuma struktūru un nacionālo piederību. Latvijā viesnīcās un restorānos strādā gados ļoti jauni cilvēki, un atšķirībā no citām Eiropas valstīm nozarē ir mazs imigrantu skaits, toties ir liels nostrādāto virsstundu skaits, kuras netiek uzskaitītas,” atzīst Valsts Darba inspekcijas direktore Rīta Elce.

2007.gada 1.pusgadā Valsts darba inspekcija viesnīcu un restorānu sektorā reģistrēja 18 nelaiemes gadījumus darbā un 4 arodslimības, savukārt 2008.gada 1.pusgadā - 7 nelaiemes gadījumus un 5 arodslimības.

Darbaspēks *HORECA* nozarē saskaras arī ar daudziem psihosociāliem riskiem: garas nestandarta un neparedzamas darba stundas, darba kontroles nesamība, liela darba slodze un saspringti termiņi, kas paaugstina spriedzi un nenodrošina darba un privāttās dzīves līdzsvaru.

HORECA nozarē darbinieki biežāk nekā citu nozaru darbinieki saskaras ar vardarbību, uzmākšanos un diskrimināciju no klientu, kolēģu un darba devēju puses. Visbiežāk darbinieki saskaras ar iebiedēšanu (12 % salīdzinājumā ar 8,5 %), fizisku vardarbību (6,5 % salīdzinājumā ar 3,5 %) un nevēlamu seksuālu uzmanību (8 % salīdzinājumā ar 2 %). Turklāt *HORECA* darbinieki ir pakļauti lielākai diskriminācijai (10,5 % salīdzinājumā ar 6,5 %). Jo īpaši riskam ir pakļauti bāru, diskotēku, naktsklubu un krogu darbinieki*.

Fiziskie riska faktori, ar kuriem saskaras darbinieki, ir ilgstoša atrašanās stāvus un smagu priekšmetu pārvietošana, augsts trokšņa un cigarešu dūmu līmenis, ļoti augsta vai zema gaisa temperatūra un darbs ar bīstamām vielām, piemēram, tīrīšanas līdzekļiem. Tie izraisa tādas veselības sarežģījumus kā balsta un kustību aparāta slimības, ādas slimības un elpceļu slimības.

Daži no šim sektoram raksturīgiem veselības un drošības politikas instrumentiem ir saistīti ar pārtikas higiēnu, kā arī smēķēšanas aizliegumu.

Tā kā 90 % visu *HORECA* uzņēmumu ir ļoti mazi (līdz desmit darbiniekiem), darba devējiem nereti trūkst

laika un resursu, lai pilnībā ieviestu uzņēmumos attiecīgos tiesību aktus. *EU-OSHA* ziņojums atspoguļo daudz labu paraugu sekmīgai risku novēršanai, kurus var izmantot ne tikai restorānos un viesnīcās, bet arī skolu ēdnīcās, klubos un bāros. Efektīva profilakses pasākumu vadība iekļauj labu risku novērtējumu, darbinieku iesaisti un mācības par sekmīgu profilakses pasākumu īstenošanu.

Papildinot ziņojumu, *EU-OSHA* ir izstrādājusi plašu materiālu klāstu par veselību un drošību šajā jomā, tostarp septiņas labas prakses faktu lapas un forumu par darba drošību daudz kultūru *HORECA* nozarē. To visu var atrast

tam paredzētajā vietā *EU-OSHA* tīmekļa vietnē. Forumā jo īpaši tiek atspoguļoti sarežģījumi, ar kuriem saskaras daudzi migrējošie darba ņēmēji šajā sektorā, un tiek piedāvāti praktiski sarežģījumu risinājumi.

*Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (2000.g., 2002. g.)

Papildu informācija:

- **Ziņojums: „Viesnīcu, restorānu un sabiedriskās ēdināšanas nozares darbinieku aizsardzība”:** http://osha.europa.eu/en/publications/reports/TE7007132ENC_horeca/view

- **Faktu lapa: „Viesnīcu, restorānu un sabiedriskās ēdināšanas nozares darbinieku aizsardzība”:** <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets/79/view>

- **Viesnīcu, restorānu un sabiedriskās ēdināšanas nozares sadaļa *EU-OSHA* tīmekļa vietnē:** <http://osha.europa.eu/en/sector/horeca>

Ar ko riskē metinātājs?

SPECIĀLISTA VIEDOKLIS

Atis Saulītis, SIA „GRIF” darba aizsardzības speciālists

Atkarībā no metināšanas veida un darba vides, uz darbinieku iedarbojas dažādi riska faktori, kas var ietekmēt viņu veselību un drošību. Šoreiz minēsim tikai būtiskākos.

METINĀŠANAS AEROSOLI

Metināšanas laikā darba vides gaisā izdalās dūmi, gāzes un ķīmiskie savienojumi, kuri ir kaitīgi darbinieku veselībai. Toksiskums pamatā atkarīgs no lietotā elektrodu tipa. Darbinieka elpeļos var nonākt mangāna oksīdi, dzelzs oksīdi, fluorīdi, oglekļa oksīds, silīcija u.c. savienojumi. It sevišķi toksiski ir mangānu un hromu saturošie elektrodi. Metinot materiālus, kas pārklāti ar svīnu, kadmiju, dzīvsudrabu, cinku, arī izdalās kaitīgie dūmi. Metinātājiem visbiežāk novēro pneimokoniozi, hroniskus bronhītus, bronhiālo astmu, alerģisko dermatītu, ekzēmu, kā arī saindēšanos ar mangānu. Kaitīgās vielas, kuras izdalās, veicot metināšanu, var negatīvi ietekmēt acu gļotādu. Īpašu bīstamību rada metināšana slēgtās telpās vai vietās, kur nav nodrošināta atbilstoša nosūces ventilācijas sistēma.

ACU TRAUMAS UN REDZES TRAUCĒJUMI

Acu traumas ir viens no būtiskākajiem riska faktoriem, veicot metināšanas darbus. Metināšanas procesa laikā izdalās kausētas metāla daļiņas un novērojama liesma, kas var radīt acu ter-

miskos apdegumus. Acis apdeguma sekas ir radzenes apduļķojumi un acu iekaisumi, kā rezultātā redze tiek bojāta. Bez apdegumiem, acis traumē arī smalkas, cietas metāla daļiņas, kas var trāpīt acīs un savainot tās. Ja metināšanas darbos nelieto aizsargvairogu, spēcīgā ultravioletā starojuma ietekmē veidojas elektrooftalmija, kas izpaužas kā griezīgas sāpes acīs, plakstiņu pietūkums un apsārtums, bailes no gaismas, asarošana un galvassāpes. Elektrooftalmija var rasties pat tad, ja ultravioletais starojums iedarbojas uz acīm tikai 12 līdz 90 sekundes.

APDEGUMI

Metinātājam darbā pastāv risks saskarties ar metināmo konstrukciju karstajām virsmām. Dzirkestļu temperatūra, kuras rodas metināšanas procesā, var pārsniegt 3000 °C. Tām nonākot uz cilvēka ķermeņa nenosēgtajām virsmām, rodas apdegumi. Ar metināšanas darbu veikšanu saistītā gaisa temperatūras paaugstināšanās rada ugunsbīstamību. Veicot metināšanas darbus degtspējīgu priekšmetu vai viegli uzliesmojošu vielu tuvumā, ievērojami pieaug **ugunsgrēka izcelšanās risks**.

ELEKTRISKĀ STRĀVA

Metinot mitrā laikā, pastāv elektriskās strāvas noplūdes risks. Elektriskajai strāvai iedarbojoties uz cilvēka organismu, tajā rodas fizioloģiski, termiski, elektroķīmiski un mehāniski bojājumi. Fizioloģiski - sirdsdarbības, elpošanas un nervu sistēmas darbības traucējumi. Termiski - ķermeņa audu,

Pasākumi drošai metināšanas darbu veikšanai:

- Metināšanas darbu automatizēšana;
- Darba vides riska faktoru novērtēšana un darbinieku informēšana.
- Atbilstošas darbinieku apmācības un instruēšana, atpūtas paužu ievērošana;
- Darbinieku nosūtīšana uz obligātajām veselības pārbaudēm;
- Atbilstošas metināšanas darbu veikšanas vietas iekārtošana - nosūces ventilācijas ierīkošana, darba vietas norobežošana ar starpsienām no nedegoša materiāla, degtspējīgu materiālu neuzglabāšana darba vietā, apgaismojumu nodrošināšana, ugunsdzēsības aprīkojums u.c.;
- Darbā lietojamo ierīču tehniskā stāvokļa uzraudzība, ierīču strāvu vadošo daļu izolācijas un zemējuma ierīču atbilstības nodrošināšana. Ja atklāti ar metināšanas darbiem saistīto ierīču bojājumi, darbu neuzsākt, ja bojājumi atklāti darba laikā, nekavējoties to pārtraukt un darbu neatsākt, līdz bojājumi nav novērsti.
- Atbilstošu IAL nodrošināšana (metinātāja vairogs, metinātāju aizsargapģērbs pēc LVS EN 470-1, metinātāju cimdi, elpošanas aizsarglīdzekļi, aizsargapavi);
- Sekot, lai darba vietas tuvumā neatrastos ar metināšanas procesu nesaisīti cilvēki.
- Ir jābūt ar acu skalošanas vietai ar atbilstošu aprīkojumu vai acu skalošanas līdzekļiem.

orgānu apdegumi, vai kaulu un ausu pāroģļošanās. Elektroķīmiski - organismā esošo šķidrums, asins, limfas u.c. sastāva izmaiņas un tam sekojošie organisma funkciju traucējumi. Mehāniski bojājumi - ādas, asinsvadu un nervu audu plīsumi; locītavu mežģījumi, ko izraisījusi elektriskā strāva, plūstot caur cilvēka ķermeni un izraisot strauju krampjveida muskuļu saraušanos.

Aizsardzības risinājumi metināšanas darbiem

SIA "GRIF"

AIZSARGAPĢĒRBS

Metinātāju aizsargapģērba pamatfunkcija ir aizsardzība no termiskās (saskare ar karstām virsmām, dzirksteles vai karstas šķidra metāla šļakatas) un mehāniskās iedarbības (berze, plīsumi). Vēsturiski kā materiālu aizsargapģērbam pielietoja dabīgo ādu vai piesūcinātu brezentu. Valdēja priekšstats - jo biežāks materiāls, jo labāka aizsardzība, taču biežāks materiāls bija smags, bet smagā ekipējumā ir grūti strādāt. Pirmkārt, gan āda, gan brezents ātri uzsūc mitrumu un netīrumus, padarot apģērbu vēl smagāku. Netīrumus novākt ir ļoti grūti, un apģērba termiskā aizsardzība ātri zūd. Otrkārt, šādu materiālu blīvums un cietība ierobežo darbinieka kustības (salīdzinājumam: brezenta blīvums ir no 400 līdz 600 g/m², bet parastā darba apģērba blīvums vidēji 240-330 g/m²). Šis būtiskais faktors ir liels mīnuss gadījumā, kad nepieciešama precizitāte, kvalitāte un produktivitāte. Ir vēl viens negatīvs faktors šāda

apģērba pielietošanai: gadījumā, kad zem apģērba nokļūst karsta metāla daļiņas, tā biežums un struktūra traucē ātri no tā atbrīvoties.

Atgādinām, ka metinātāja apģērbs un cimdi pieder pie 2. kategorijas aizsarglīdzekļiem un tam ir jābūt atbilstoši sertificētam. Uz apģērba ir jābūt speciālam marķējumam (sk.attēlu). Tas nozīmē, ka ražotājs ir sertificējis aizsargapģērbu saskaņā ar standartu LVS EN 470-1 (vai [LVS EN ISO 11611](#) pēc 2008.g. februāra). Apģērbu sertifikācija dod lietotājiem zināmu garantiju. Sertifikācijas laikā tiek pārbaudīts, vai izstrādājums ir izturīgs un ergonomisks, izgatavots no materiāla, kas neuztur degšanu, nekūst karstuma iedarbībā, kā arī neveicina smalku metāla daļiņu pieķīšanu (pielipšanu) pie auduma. Arī kabatu izvietojums, speciāla furnitūra u.c. var nodrošināt darbiniekiem lielāku drošību metināšanas laikā.

Alternatīva ierastajiem aizsargapģērba materiāliem ir jauns, speciāli izstrādāts audums, kas atbilst gan drošības, gan komforta prasībām. GRIF veikalos ir iespējams iegādāties sertificētus modeļus no *Proban*[®] auduma: jakas, puscombinezonus un bikses. *Proban*[®] ir auduma ķīmiska

apstrāde, kas nodrošina audumam ugunsizturību.

Diemžēl arī mūsdienās Latvijā gadās satikt metinātājus brezenta darba kostīmos. Taču ne uz viena no tiem Jūs neatradīsiet LVS EN marķējumu. Šāda apģērba pielietošana ir pretrunā ar darba aizsardzības likumdošanu un, mūsu skatījumā, tas ir pilnīgi nevajadzīgs un lieks risks.

AGA rūpējas par metinātāju darba vidi

Labā prakse

AGA SIA ir vadošais rūpniecisko un medicīnisko gāzu uzņēmums Latvijā, kas ietilpst pasaules lielākās gāzu un tehnoloģiju kompānijas The Linde Group sastāvā.

AGA SIA sertificēts metināšanas inženieris ar ilggadēju pieredzi Juris Priednieks uzsver: "Metināšanas darbos ir sevišķi būtiski ievērot principu: vispirms zināšanas un drošība, pēc tam darbs. Ja ir iegūtas zināšanas par riskiem un to novēršanu, kā arī nodrošināti darbam piemēroti darba apstākļi, tad, pareizi lietojot kolektīvos un individuālos aizsarglīdzekļus, traumu risks ir minimāls.

Ir prieks, ka arvien vairāk uzņēmumos, kuros darāmi metināšanas darbi,

darba devēji parūpējušies par visiem drošības līdzekļiem, kas savukārt iet roku rokā ar darba ražīgumu un strādnieka lojalitāti. Taču daļa darba devēju rīcību vēl joprojām vada nepareizs priekšstats par ekonomiju, kas vistiešāk skar darba apstākļus uzņēmumā – neatbilstoša darba vietu ventilācija, mikroklimats, nepiemērotu individuālo aizsardzības līdzekļu izvēle, kā arī nevērtība pret to lietošanas nozīmīgumu.

Labs aprīkojums, piemērotas aizsarggāzes darbam var krietni palielināt metinātāja ražīgumu un uzlabot darba drošību. Kā piemēru varu minēt faktu, ka metinātāja dienas laikā uzņemtā ozona deva, kura pārsniedz pieļaujamo normu (0,1 ppm), ilgter-

miņā var radīt nopietnu kaitējumu veselībai - galvassāpes, novājinātu imūnsistēmu, apgrūtinātu elpošanu, kas rezultātā var izraisīt nopietnas sekas, arodslimības. Ko darīt? Latvijā uzņēmums AGA piedāvā metinātājiem MISON[®] aizsarggāzes, kas samazina toksiskā ozona veidošanos, tādējādi uzlabojot darba vidi. Metinātāji atzīst, ka ar MISON[®] aizsarggāzēm ceļā ir mazāk dūmu, uzlabojas pašsajūta, ilgāk saglabājas darbaspējas, kā arī veidojas labāka šuve. Ja darba devējs ekonomē uz darba apstākļiem, tad viņam ir jārēķinās, ka tas atsauksies uz darbinieku veselību un darba ražīgumu, kas savukārt tiešā veidā ietekmē uzņēmuma efektivitāti un peļņu."

Produktivitātes atslēga - aprīkojums

SIA "GRIF"

METINĀŠANAS MASKA

Maskas primārā funkcija ir pasargāt acis un seju no gaismas un ultravioletā starojuma, paaugstinātas temperatūras, kā arī nodrošināt mehānisku aizsardzību no lidojošām dzirkstelēm un šķembām. Tirdzniecībā pieejamas dažādas rokas maskas, ap galvu stiprināmas maskas un maskas, kas stiprinās pie aizsargķiveres. Speciālisti iesaka darbam lietot maksas ar automātisku tumšuma pakāpes nomaiņu – tā dēvētos hameleonus. Lai metinātājs varētu justies ērti un strādāt produktīvi, maskai vajadzētu būt aprīkoti ar trīs funkcijām: tonēšanas pakāpes regulatoru, jūtīguma regulatoru un regulējamu izslēgšanās ātrumu. Varam ieteikt, piemēram, divu regulēšanas diapazonu (DIN 4/5-9 un DIN 4/9-13) Speriān Optrel masku, kuras dizains, komplektācija un pielāgošanas iespēja nodrošina metinātājiem maksimālu drošību, komfortu un ilglietošanu.

ELPOŠANAS AIZSARGLĪDZEKĻI

Ja darba vietā nav ierīkota atbilstoša ventilācija vai tās darbība nav efektīva, metinātājus jānodrošina ar elpošanas aizsarglīdzekļiem. Vairumā no metināšanas dūmiem, kas rodas no metāliem un elektrodziem, var pasargāt P2 klases respirators. Bet, ja darba vidē novērotas gāzes, tvaiki, aerosoli, par atbilstošu elpošanas aizsarglīdzekļa izvēli jājaucā speciālistiem, jāizmanto risku novērtēšanas rezultātus un jāpielieto materiālu drošības datu lapas. Ļoti bieži respiratorus nelieto tāpēc, ka metināšanas aizsargmaskai nav pielāgošanas iespējas un līdz ar to masku ir neērti lietot kopā respiratoru. Taču ir radītas speciālas divu

veidu metināšanas maskas:

apvienotas ar motorizētu respiratoru (sk. attēlā) vai tīra gaisa padeves sistēmu. Gais tiek padots zem maskas no gaisa padeves sistēmas, piemēram, kompresora. Tādā veidā tiek nodrošināta 100% dubulta aizsardzība – acīm un elpceļiem. Galvenā speciālo masku priekšrocība – metinātāju lieko kustību samazināšana un ražīguma paaugstināšana.

SPECIĀLI APAVI

Apavu piemērotību metināšanas un metāla griešanas darbiem nosaka to īpašība pasargāt darbinieka kājas no jebkāda riska degt pēc karstu metāla skaidiņu uzkrīšanas. Apaviem jābūt ar aizsargklapi, kas domāta papildus pēdas virsmas aizsardzībai (sk. attēlā art.76856). Bez tam apaviem jābūt necaurduramai starpzolei, purngala aizsargkapei un aizsardzībai pret slīdēšanu. Ieteicams pielietot metināšanas apavus ar HRO marķējumu un nitrila zoli,

Art. 76856 Puszābaki HRO

Metinātāju cimdi

Tādi esam...

Turpinām publicēt “Darba aizsardzības ziņu” lasītāju iesūtītās fotogrāfijas, kurās redzami dažādi interesanti darba aizsardzības pasākumu risinājumi. Ja jūsu rīcībā ir līdzīga rakstura fotogrāfijas par darba drošības un aizsardzības tematiku, lūgums tās atsūtīt mums (Sarmite.Bunka@vdi.gov.lv) publicēšanai nākamajos “DAZ” numuros.

Paldies par atsaucību visiem lasītājiem, kuri atsūtījuši mums fotogrāfijas!